

Ecologisch onderzoek in een drietal gebieden in het plangebied Moerenburg te Tilburg

Opdrachtgever: gemeente Tilburg

Februari 2009

Ecologisch Adviesbureau Cools

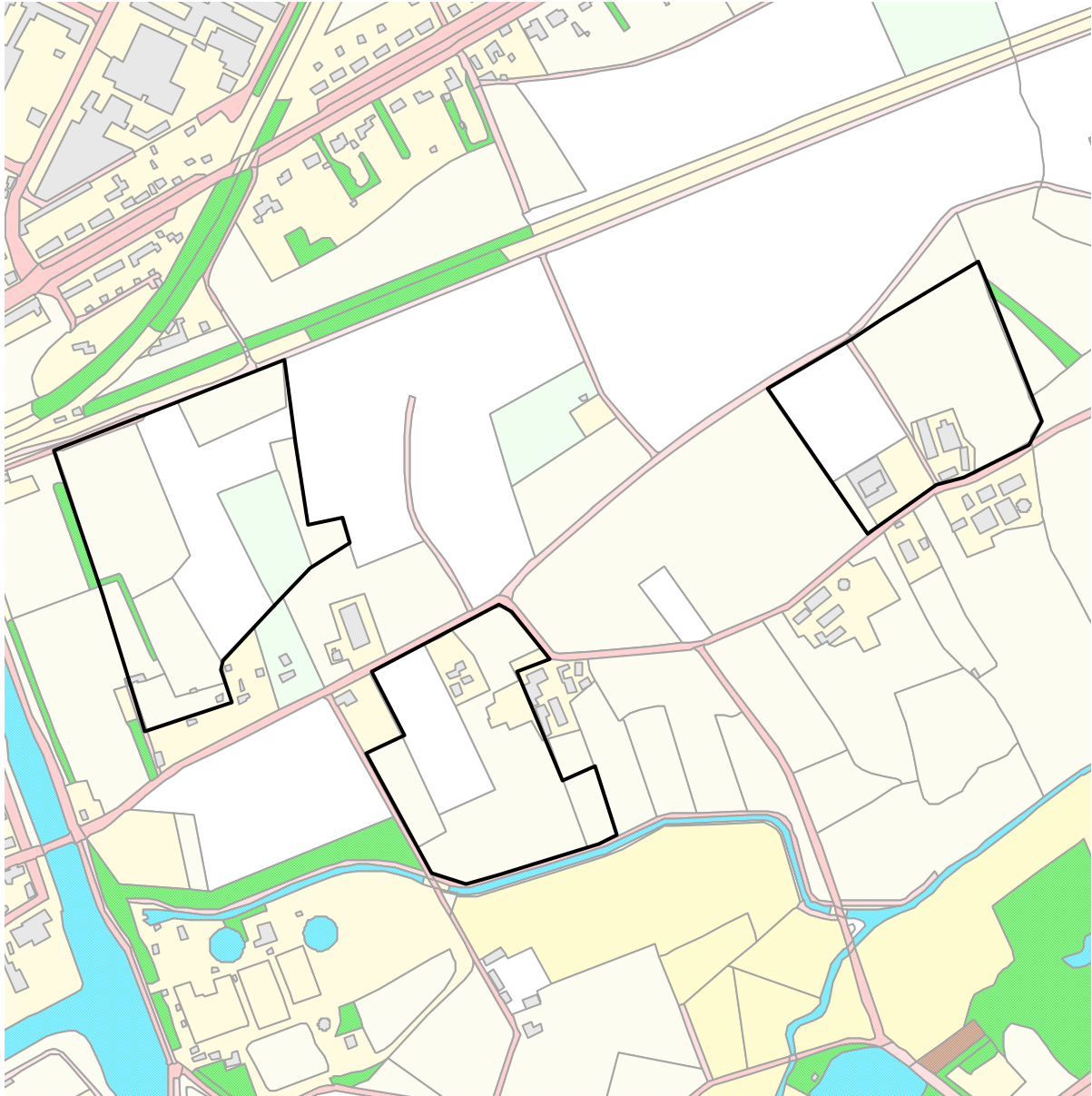
Antonie van Diemenstraat 20 5018 CW Tilburg 013-5802237 Eac@home.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Beschrijving onderzoeksmethoden	2
2.1. Vogels.....	2
2.2. Vleermuizen.....	3
2.3. Vaatplanten, amfibieën, insecten en overige zoogdieren	3
3. Beschrijving en analyse natuurwaarden.....	3
3.1. Vaatplanten	3
3.2. Zoogdieren	3
3.2.1. Grondgebonden zoogdieren.....	3
3.2.2. Vleermuizen.....	3
3.3. Vogels.....	4
3.4. Amfibieën.....	5
3.5. Libellen, dagvlinders en sprinkhanen	6
4. Literatuur en bronvermelding	6
Bijlage 1: waarnemingen minder algemene beschermde en bedreigde soorten	7

1. Inleiding

Om te kunnen bepalen welke natuurwaarden binnen een drietal gebieden in Moerenburg voorkomen is in 2008 door de gemeente Tilburg aan het Ecologisch Adviesbureau Cools de opdracht verleend om een jaarrondonderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van met name beschermde planten en dieren. De totale oppervlakte van de drie gebieden is circa 17,5 hectare.

Kaart 1: begrenzing onderzoeksgebied.

2. Beschrijving onderzoeksmethoden

2.1. Vogels

Het onderzoek naar met name broedvogels is uitgevoerd in de periode begin juni tot en met begin juli 2008 en bestond uit drie ochtendbezoeken. Tijdens de veldbezoeken is de mate van broedzekerheid (door middel van gedrag (zang, balts) binnen bepaalde datumgrenzen) volgens een standaardcodering op kaarten vastgelegd en na afloop van het laatste veldbezoek zijn de waarnemingen per soort geclusterd tot territoria.

2.2. Vleermuizen

Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd, met gebruikmaking van twee bat-detectors, in de periode begin juni tot en met eind september 2008, waarbij het onderzoeksgebied driemaal in de avond en/of nacht is bezocht. Deze bezoeken vonden steeds plaats tijdens voor vleermuizen gunstige weersomstandigheden. De waarnemingen zijn met GPS vastgelegd.

2.3. Vaatplanten, amfibieën, insecten en overige zoogdieren

Overdag is tijdens een tweetal bezoeken in de periode begin juni – eind september een gecombineerd onderzoek verricht naar amfibieën, dagvlinders, libellen, sprinkhanen, zoogdieren (excl. vleermuizen) en plantensoorten. Alle waarnemingen van vrij algemene tot en met zeer zeldzame, bedreigde en/of beschermde soorten zijn met GPS worden vastgelegd, waarbij het aantal exemplaren is aangegeven in eenheden (bijv. 1 tot 5 exemplaren of 50-100 exemplaren). De gunstige weersomstandigheden (droog, niet teveel wind en min. 18 graden) en het tijdstip (vanaf ongeveer 10.00 uur) voor de insecten zijn bepalend geweest voor de bezoekdata.

3. Beschrijving en analyse natuurwaarden

3.1. Vaatplanten

Het landgebruik in de drie gebieden is veelal (zeer) intensief en bestaat uit de teelt van maïs of het gebruik als weiland door koeien of paarden. De plantensamenstelling in deze percelen is (zeer) arm en bestaat uit enkele (zeer) algemene plantensoorten. Enkele percelen in het gebiedsdeel nabij het Longaterrein en ten zuiden van de Broekstraat zijn soortenrijker, maar bestaan eveneens uit (zeer) algemene plantensoorten, zoals ridder- en krulzuring, gestreepte witbol, akkerdistel, kweek, grote vossenstaart, kruipende en scherpe boterbloem, gewone paardenbloem en/of grote brandnetel. Op nattere delen in een perceel nabij het Longaterrein groeien tevens pitrus en grote lisdodde. Deze percelen wordt extensief begraaasd door paarden of koeien.

In bermen en greppels langs het zandpad in het gebiedsdeel tussen de Oisterwijksebaan en Broekstraat groeien (zeer) algemene plantensoorten zoals scherpe boterbloem, fluitenkruid, zevenblad, glanshaver, gestreepte witbol, smalle weegbree, heermoes en rietgras. In het gebiedsdeel ten zuiden van de Broekstraat staan enkele relatief oude knotwilgen.

Van de waargenomen plantensoorten is geen enkele soort beschermd volgens de Flora- en faunawet, dan wel ook niet landelijk bedreigd of door de provincie aangewezen als een prioritaire soort.

3.2. Zoogdieren

3.2.1. Grondgebonden zoogdieren

Binnen het onderzoeksgebied zijn slechts enkele grondgebonden zoogdiersoorten aangetroffen in 2008, namelijk het konijn, de haas en mol. Daarnaast is het aannemelijk dat binnen het onderzoeksgebied ook enkele algemene muizensoorten voorkomen, namelijk de huismuis, huisspitsmuis, rosse woelmuis, veldmuis en bosmuis.

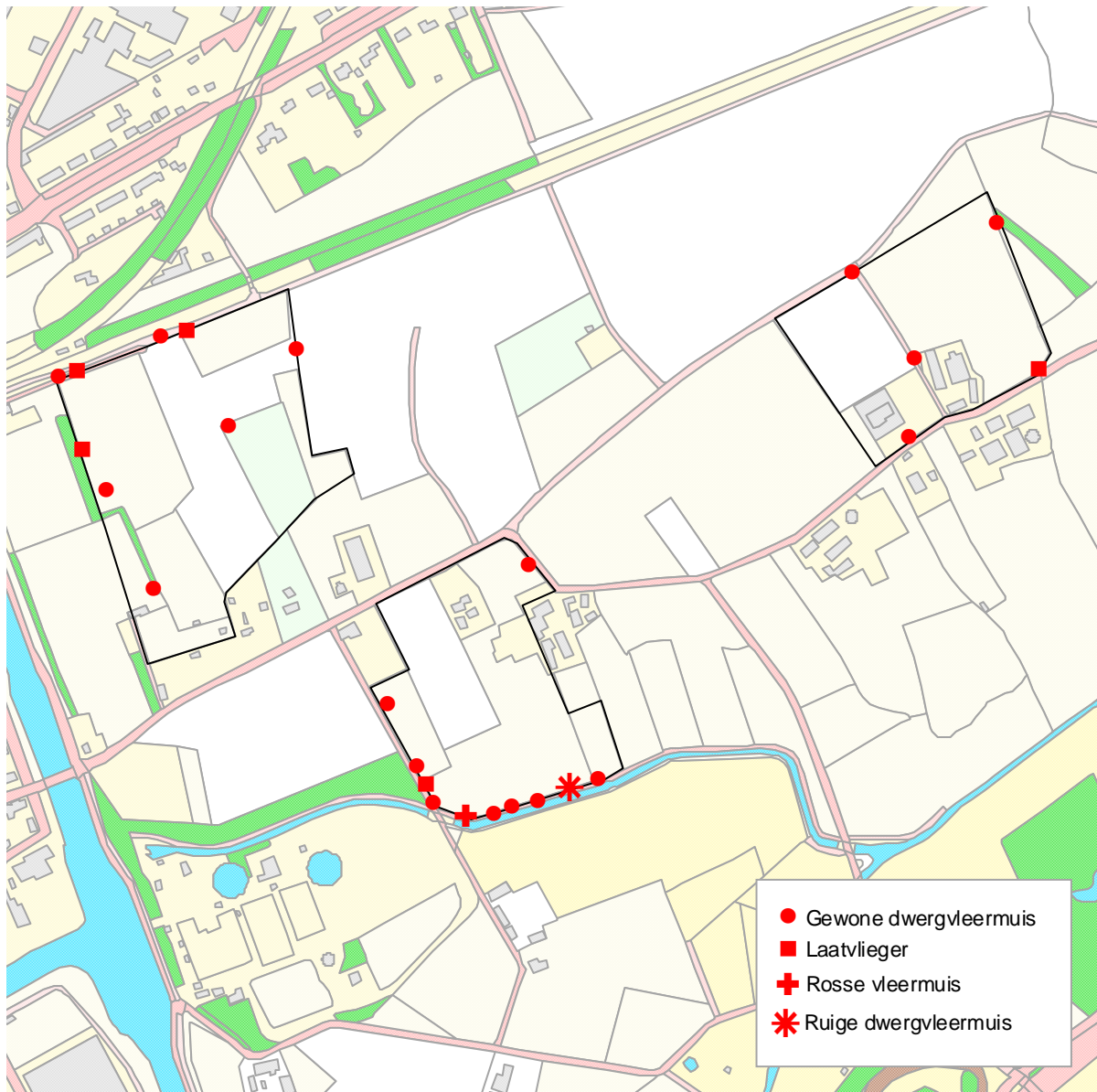
Met uitzondering van de huismuis zijn de waargenomen grondgebonden zoogdiersoorten beschermd volgens de Flora- en faunawet.

3.2.2. Vleermuizen

Er werden tijdens het onderzoek 4 vleermuissoorten aangetroffen, namelijk de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Van de waargenomen vleermuizen betrof uitsluitend foeragerende exemplaren. Zowel de gewone dwergvleermuis als de laatvlieger werden tijdens alle bezoeken waargenomen. Ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis werden beiden tijdens slechts één veldbezoek waargenomen. Bij de gewone dwergvleermuis ging het om 5-7 exemplaren die op een gemiddelde avond gelijktijdig aanwezig waren. Op een goede avond zullen er waarschijnlijk 8-10 gewone dwergvleermuizen aanwezig zijn. Bij de laatvlieger ging het om 1-2 exemplaren die op een gemiddelde avond gelijktijdig aanwezig waren. Op een goede avond zullen er wellicht 2-3 laatvliegers binnen het onderzoeksgebied aanwezig zijn. Van de ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis ging het bij beide soorten om slechts één waarneming van één exemplaar. Van deze beide soorten zullen er waarschijnlijk niet vaak meer dan enkele exemplaren gelijktijdig aanwezig zijn.

Er zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen, en ook vliegroutes waren ten tijde van het onderzoek niet aanwezig. De mogelijkheden voor verblijfplaatsen zijn voor zowel boombeboude als gebouwbeboude soorten beperkt, of nagenoeg afwezig. Binnen het onderzoeksgebied zijn slechts enkele gebouwen aanwezig, en ook landschapselementen met (volgroeide) bomen (ouder dan circa 60-80 jaar) ontbreken nagenoeg geheel. Vanwege het ontbreken van lijnvormige landschapselementen zijn ook de mogelijkheden voor vaste vliegroutes beperkt.

Vleermuizen zijn beschermd via de Europese Habitatrichtlijn en opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet.

Kaart 2: waarnemingen van foeragerende vleermuissoorten.

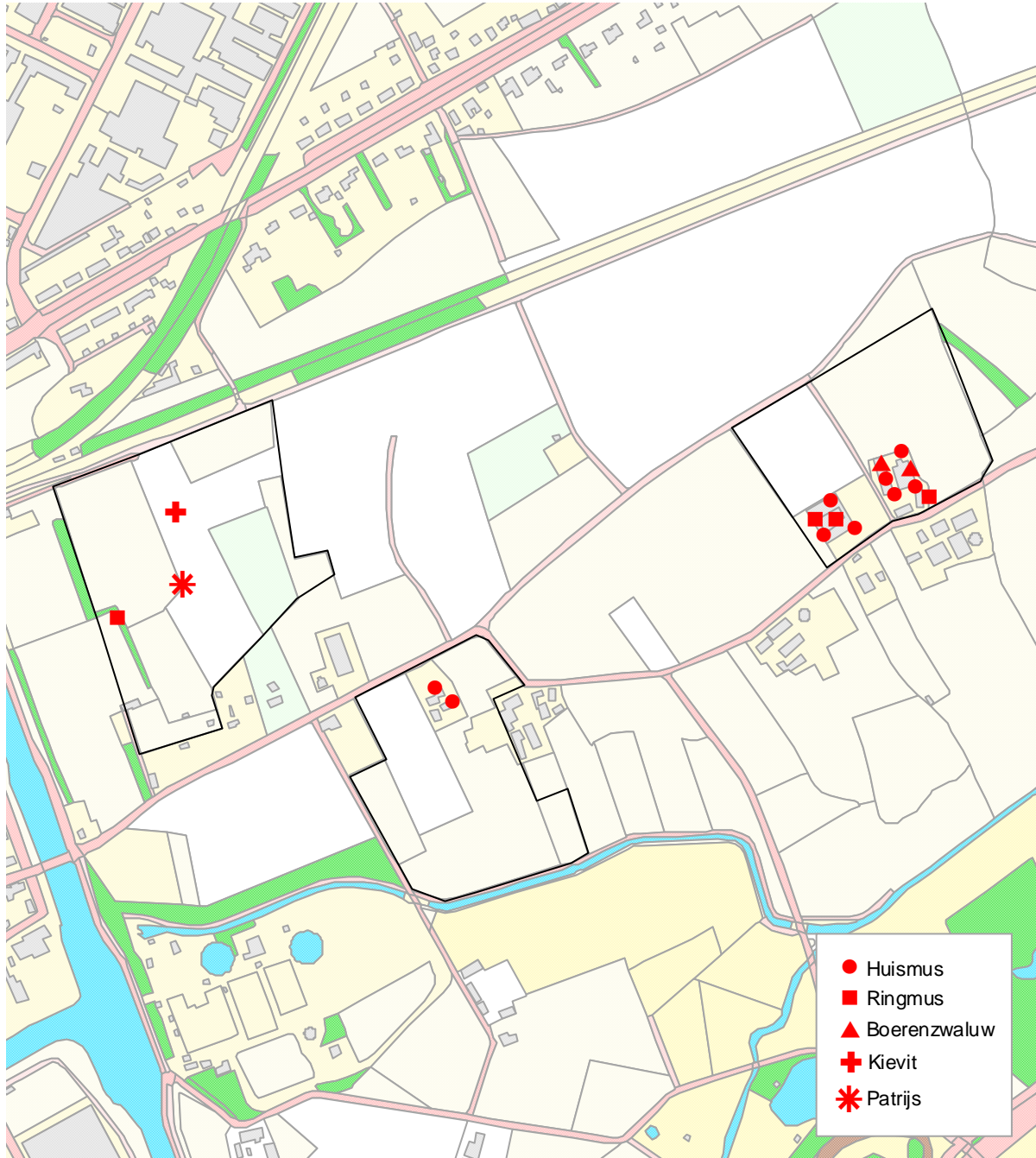
3.3. Vogels

In de drie gebieden zijn in totaal van 21 vogelsoorten broedterritoria vastgesteld.

Globaal kunnen de broedvogels worden ingedeeld in drie groepen, namelijk:

- vogels van struwelen, bomenrijen, houtsingels en bossen: heggenmus, ringmus, groenling, boomkruiper, zanglijster, zwartkop, houtduif, winterkoning, roodborst, vink, merel, tijftjaf, pimpelmees en koolmees;
- vogels van graslanden, akkers en droge ruigten: patrijs en Kievit;
- vogels van gebouwen en boerenerven: holenduif, boerenzwaluw, huismus, kauw en spreuw.

Naast deze broedvogels zijn nog enkele andere vogelsoorten waargenomen die de gebieden tijdens het onderzoek uitsluitend gebruikte als voedsel- en/of rustgebied. Voorbeelden zijn de ekster, zwarte kraai, gaai, Turkse tortel, scholekster, wilde eend, witte kwikstaart en gierzwaluw. Alle vogelsoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet en de Europese Vogelrichtlijn. De boerenzwaluw, huismus, ringmus en patrijs zijn tevens opgenomen in de landelijke Rode lijst van vogelsoorten. Prioritaire soorten zijn de kievit en patrijs.

Kaart 3: waarnemingen van broedterritoria van landelijk bedreigde en prioritaire vogelsoorten.

3.4. Amfibieën

In het onderzoeksgebied zijn geen amfibiesoorten waargenomen. Elementen (poelen, vijvers, sloten) die kunnen fungeren als voortplantingsbiotoop komen binnen het onderzoeksgebied niet voor. Hier en daar komen min of meer geschikte landbiotopen voor, zoals houtsingels, braamstruwelen of ruige bermen en weilanden.

3.5. Libellen, dagvlinders en sprinkhanen

In 2008 zijn binnen het onderzoeksgebied in sloot- en greppelkanten en houtsingels enkele exemplaren waargenomen van acht libellensoorten, namelijk de azuurwaterjuffer, watersnuffel, vuurjuffer, het lantaarntje, de gewone pantserjuffer, houtpantserjuffer, gewone oeverlibel en paardenbijter.

In wegbermen, sloot- en greppelkanten, verruigde weilanden en houtsingels zijn in 2008 10 dagvlindersoorten aangetroffen, namelijk de atalanta, dagpauwoog, distelvlinder, bont zandoogje, oranje zandoogje, boomblauwtje, groot dikkopje, groot en klein koolwitje en klein geaderd witje. Het aantal exemplaren varieerde van één exemplaar tot maximaal 10-20 exemplaren van het klein koolwitje.

In soortgelijke landschapselementen zijn vier sprinkhaansoorten waargenomen, te weten de krasser, bruine sprinkhaan, grote groene sabelsprinkhaan en het gewoon spitskopje.

De genoemde libellen-, dagvlinder- en sprinkhaansoorten komen algemeen in Noord-Brabant voor en zijn niet beschermd volgens de Flora- en faunawet, alsook niet landelijk bedreigd dan wel door de provincie aangewezen als een prioritaire soort.

4. Literatuur en bronvermelding

Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff en De Vlinderstichting, 2006.

De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea - Nederlandse Fauna 7, Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.

Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk en J.B.M. Thissen, 1992.

Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

Delft, J.J.C.W. van & W. Schuitema, 2005.

Werkatlas amfibieën en reptielen in Noord-Brabant. RAVON Noord-Brabant, Tilburg/Stichting RAVON, Nijmegen.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2002.

Flora- en faunawet. 's-Gravenhage.

Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002.

De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2004.

Besluit van 10 september 2004, houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen. 's-Gravenhage.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002.

Atlas van Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Zoogdiervereniging VZZ, 2006.

Een thuis voor de vleermuis. Beschermingsplan voor vleermuizen in Noord-Brabant. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.

Bijlage 1: waarnemingen minder algemene beschermde en bedreigde soorten

Groep	Soort	Aantal	Stadium	X-coördinaat	Y-coördinaat
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	135859	397107
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	135973	397152
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	136124	397137
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	136049	397052
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	135912	396981
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	135965	396870
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	136383	396897
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	136226	396742
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	136259	396673
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	136277	396632
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	136344	396620
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	136365	396628
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	136393	396634
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	136460	396659
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	136807	397040
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	136813	397127
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	136744	397223
vleermuizen	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	136905	397278
vleermuizen	laatvlieger	1	foeragerend	135879	397113
vleermuizen	laatvlieger	1	foeragerend	136002	397158
vleermuizen	laatvlieger	1	foeragerend	135886	397025
vleermuizen	laatvlieger	1	foeragerend	136269	396652
vleermuizen	laatvlieger	1	foeragerend	136951	397115
vleermuizen	rosse vleermuis	1	foeragerend	136314	396618
vleermuizen	ruige dwergvleermuis	1	foeragerend	136430	396650
vogels	boerenwaluw	1	territorium	136834	397130
vogels	boerenwaluw	1	territorium	136868	397126
vogels	boomkruiper	1	territorium	135947	396922
vogels	boomkruiper	1	territorium	136263	396744
vogels	huismus	1	territorium	136308	396864
vogels	huismus	1	territorium	136329	396847
vogels	huismus	1	territorium	136767	397046
vogels	huismus	1	territorium	136775	397087
vogels	huismus	1	territorium	136804	397054
vogels	huismus	1	territorium	136840	397111
vogels	huismus	1	territorium	136849	397093
vogels	huismus	1	territorium	136874	397103
vogels	huismus	1	territorium	136858	397145
vogels	kievit	1	territorium	136002	397072
vogels	patrijs	1	territorium	136011	396990
vogels	ringmus	1	territorium	136755	397064
vogels	ringmus	1	territorium	136781	397064
vogels	ringmus	1	territorium	136891	397091
vogels	ringmus	1	territorium	135932	396948